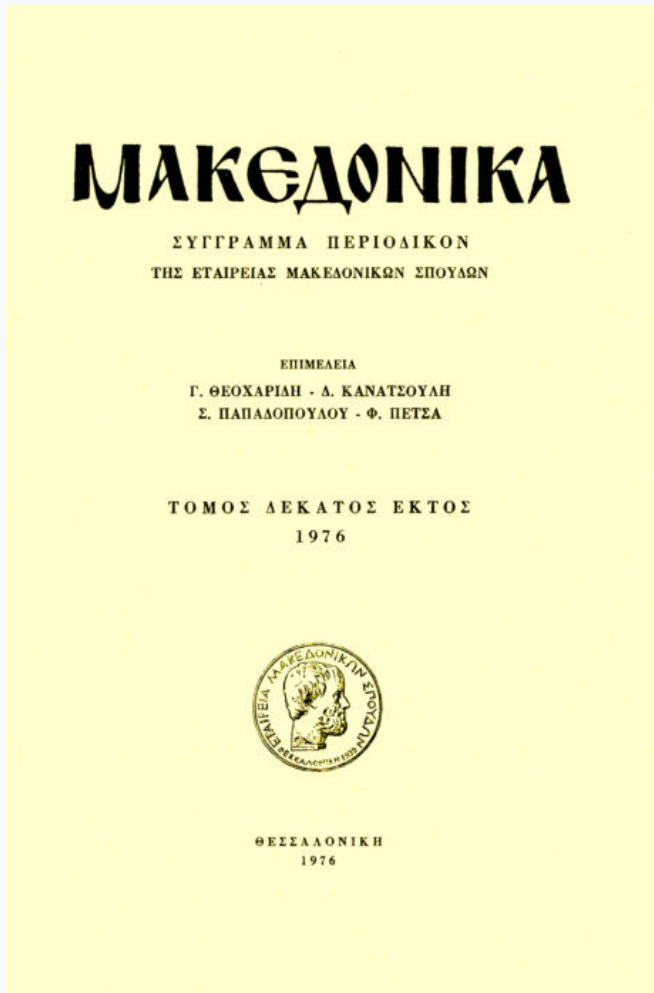

Μακεδονικά

Τόμ. 16, Αρ. 1 (1976)

Συμφωνητικό εσναφιών του Hadzioglu Pazardzik της Δορβούτσας στα 1857

Χαραλ. Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.642](https://doi.org/10.12681/makedonika.642)

Copyright © 2014, Χαραλ. Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1976). Συμφωνητικό εσναφιών του Hadzioglu Pazardzik της Δορβούτσας στα 1857. *Μακεδονικά*, 16(1), 309–315. <https://doi.org/10.12681/makedonika.642>

ΣΥΜΦΩΝΗΤΙΚΟ ΕΣΝΑΦΙΩΝ
ΤΟΥ HADŽIOGLU PAZARDŽIK ΤΗΣ ΔΟΒΡΟΥΤΣΑΣ ΣΤΑ 1857

Στή Βουλγαρική Έθνική Βιβλιοθήκη «Κύριλλος και Μεθόδιος» στή Σόφια, σώζεται ὁ ὑπ' ἀριθμ. Π Α 7761 χειρόγραφος, χαρτώος καὶ σταχωμένος κώδικας, πού στο παράφυλλό του φέρει τὴν προμετωπίδα: «1857/² Κόνδικα τῶν Ρουφετειῶν /³ Ραπατάων καὶ Ἀμπατζίδων /⁴ Βαζαρτζίκη α. Αὐγούστου»*. Τὸ «Βαζαρτζίκη» δὲν εἶναι τὸ σημερινὸ Pazardžik (παλ. Tatar Pazardžik), ἀλλὰ ἡ κομόπολη τῆς Δοβρουτσᾶς Hadžioğlu Pazardžik, πού με τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Βουλγαρίας ὀνομάστηκε Dobrič και μετὰ τὸ 1944 Tolbuhin¹.

Λίγα χρόνια ἀργότερα ἀπὸ τότε πού ἄρχισε νὰ γράφεται ὁ κώδικας, τὸ Hadžioğlu Pazardžik εἶχε 5.648 κατοίκους· 4.576 μουσουλμάνους, 653 Βουλγάρους, 225 Γύφτους, 192 Ἀρμενίους καὶ 2 Ἑβραίους². Τὴν ἴδια ἐποχὴ ἄρχισε καὶ ὁ κοινωνικο-οικονομικὸς μετασχηματισμὸς τῆς κομόπολης ἀπὸ γεωργικὸ κέντρο σὲ μεταπρατικὸ. Τὰ ἐπαγγέλματα τῶν κατοίκων τῆς, κατὰ τὴν ἴδια περίοδο, ἀντιστοιχοῦσαν σὲ 24,3% ἀγρότες, 16,8% ἐργάτες, 15,2% ἐμπόρους, 41,4% ἐπιτηδευματίες, 0,1% ὑπῆρτες, ἐνῶ γιὰ τὸ ὑπόλοιπο ποσοστὸ 2,1% δὲν ἔχουμε σχετικὲς εἰδήσεις³. Στὸν ἀστικὸ μετασχηματισμὸ συνέβαλε εὐεργετικά ἡ διοργάνωση, ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνα, ἐνὸς πανηγυριοῦ πού ἀπὸ τοπικὸ γεγονός ἐξελίχθηκε σὲ σημαντικὴ ἐμποροπανήγυρη γιὰ τὶς εὐρωπαϊκὲς περιοχὲς τῆς αὐτοκρατορίας τῶν σουλτάνων⁴. Τὰ ὀθωμανικὰ ἀρχεῖα τῆς κομόπολης καταγράφουν στοὺς φορολογικοὺς καταλόγους πενήντα περίπου ἐπαγγέλματα καὶ μᾶς πληροφοροῦν γιὰ ἀρκετὲς

*Εὐχαριστῶ τὴ φίλη κυρία Nadja Danova γιὰ τὴν πολύτιμη βοήθειά τῆς.

1. Βλ. Α. Κ u z e v, Za starite imena na grad Tolbuhin - Hadžioğlu Pazardžik i Dobrič, «Istoričeski Pregled» 1967, τχ. 2, 101-103.

2. Σύμφωνα με τὰ στοιχεῖα πού παραθέτει ἀπὸ τὴν ἀπογραφή τοῦ 1866 ὁ Ν. T o d o r o v, Balkanskijat grad XV-XIX vek, Sofija 1972, σ. 327. Ἀντίθετα, κατὰ τοὺς Μ. Μ α ρ α β ε λ ἄ κ η - Ἀ. Β α κ α λ ὀ π ο υ λ ο, Αἱ προσφυγικαὶ ἐγκαταστάσεις ἐν τῇ περιοχῇ Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1955, σ. 11, στὸν πληθυσμὸ τῆς κομόπολης ἀποτελοῦσαν «οἱ Ἑλληνες (τὸ πλεῖστον Γκαγκαουζοὶ) τὴν μειονότητα. Οὔτε ἐκεῖ ὑπῆρχον Βούλγαροι».

3. Βλ. ἀναλυτικὸ πῖνακα τοῦ Ν. T o d o r o v, ὁ.π., σ. 365.

4. Βλ. σχετικὰ L. B e š k o v, Panairüt v Hadži-oglu Pazardžik predi Osvoboždenieto, στὸν τόμο «Našijat grad v minaloto. Sbornik ot statii na Bŭlgarskoto Istoričesko Družestvo. Klon Tolbuhin», Tolbuhin 1966, 34-42· Ν. T o d o r o v, ὁ.π., σ. 390-405 τοῦ ἰδίου, Jarmarka v gorode Hadži-oglu Pazardžik v 70-h godah XIX v., «Slavjanski Arhiv», Moskva 1963· 116-139.

έμπορικές μισθώσεις και συναλλαγές, καθώς και για διάφορα έσνάφια¹. Πρέπει όμως νά τονιστή ότι ο άστικός μετασχηματισμός του πληθυσμού δέν ήταν άπόλυτος, μήτε γενικός. Τό Hadžioğlu Pazardžik παρέμενε βασικά άγροτικό κέντρο. Τά 24,3% τών κατοίκων του ήταν άγρότες και τά 16,8% έργάτες πού άπασχολούνταν με τίς γεωργικές καλλιέργειες, ένθ αντίθετα ή γειτονική Σιλίστρα, για τήν όποία επίσης σώζονται πλούσια όθωμανικά άρχεία, περιελάμβανε στόν πληθυσμό της μόνο 9,7% άγρότες και 1,7% έργάτες γής².

Ή κοινωνικο-οικονομική καθυστέρηση του Hadžioğlu Pazardžik σέ σύγκριση με τή Σιλίστρα, κατά τήν ίδια έποχή, φαίνεται και άπό τό γεγονός ότι ένθ στήν τελευταία οί φραγοράφτες, πού είχαν εμφανισθή έκείνα τά χρόνια, είχαν πιά άπωθήσει οικονομικά τούς παραδοσιακούς άμπατζήδες³, στό Hadžioğlu Pazardžik οί συντεχνίες τους παρέμεναν άκόμη άριθμητικά ίσοδύναμες⁴. Στό Hadžioğlu Pazardžik, έπίσης, τά δύο αυτά έσνάφια με όμόφωνη άπόφαση συνομολόγησαν συμφωνητικό συνεργασίας πού γράφτηκε σέ ξεχωριστό κώδικα, αυτόν πού άναφέραμε στήν άρχή.

Ό κώδικας είναι γραμμένος στή βουλγαρική γλώσσα και με κυριλλικά γράμματα. Μετά τό συμφωνητικό, πού χωρίζεται σέ προοίμιο και συμφωνία (φφ. 4^v-5^v), περιέχει διάφορες λογιστικές έγγραφες σχετικές με τίς εισφορές και τίς δαπάνες του ναού του 'Αγίου Παντελεήμονα. Έκτός όμως άπό τήν προμετωπίδα του κώδικα, είναι γραμμένο στά έλληνικά και τό συμφωνητικό (προοίμιο φ. 2^v και κυρίως συμφωνητικό [«ή συμφωνία τών έσναφίων»] φ 3^r) και προηγείται του βουλγαρικού, μολονότι άπό τίς ύπογραφές πού ύπάρχουν σποραδικά στόν κώδικα και πού είναι σχεδόν όλες γραμμένες στό κυριλλικό άλφάβητο⁵, κανένα άπό τά μέλη τών δύο συντεχνιών δέν φαίνεται νά ήταν

1. Βλ. Liljana Šandanova-Stefka Angelova, Socialno-ikonomičesko razvítie na grada XV-XIX v., Sofija 1974, σ. 145.

2. Βλ. N. Todorov, Balkanskijat grad, δ.π., σ. 365· του ίδιου, Demografski i socialno-ikonomičeski oblik na grad Hadžioğlu Pazardžik prez 60-te—70-te godini na XIX v., στόν τόμο «Našijat grad», δ.π., 15-33· του ίδιου, The Balkan Town in the Second Half of the 19th Century, «Études Balkaniques» 5 (1969), τχ. 2, 42. Πρβλ. V. Tonen, Dobrudža prez Vüzraždaneto, Varna 1973, σ. 36.

3. «Άμπατζήδες» δέν ήταν μόνο οί έμποροι, αλλά και οί ράφτες άνδρικών ρούχων άπό «άμπά» (έγχώριο χοντρό μάλλινο ύφασμα), βλ. Β. Δελγηάτση, Τό άμπατζηλική στή Θράκη, «Άρχείον του Θρακικού Λαογραφικού και Γλωσσικού Θησαυρού» 2 (1935-36) 56. Έλενης Βουραζέλη-Μαρινάκου, Αί ένθ Θράκη συντεχνίαί τών Έλλήνων κατά τήν τουρκοκρατία, Θεσσαλονίκη 1950, σ. 60.

4. Βλ. N. Todorov, Balkanskijat grad, δ.π., σ. 366.

5. Στό φ. 8^r και με ήμερομηνία 15 Αγουόστου 1857 περιέχονται οί ύπογραφές έννιά μελών του έσναφίου τών ραφτάδων. Έκει μόνο ένας ύπογράφει στά έλληνικά, ό «γιορρη παρασκεβας». Σέ επόμενο φύλλο, όπου ό κατάλογος εισφορών τής 26 'Οκτωβρίου 1859, με έλληνικά γράμματα ύπογράφουν ό ίδιος ό «γιορρη παρασκεβας σοδρουζιε» (=και

Έλληνας. Τήν ύπαρξη τών ελληνικών έγγραφών πρέπει να τήν απόδόσου-
με: α) στην άναφορά του συμφωνητικού στο ναο του Άγίου Παντελεήμονα,
πού άνήκε στη δικαιοδοσία του έπιχωρίου μητροπολίτη του Οίκουμενικού
Πατριαρχείου, του όποιου επίσημη γλώσσα ήταν ή ελληνική, β) σε λόγους
παραδοσιακούς, μιά και οί πρώτες συντεχνίες στο σημερινό βουλγαρικό
χώρο ιδρύθηκαν και όργανώθηκαν από Έλληνες, και γ) στη βαθειά επίδρα-
ση τής ελληνικής γλώσσας και τών ελληνικών γραμμάτων στους Βουλγά-
ρους, οί όποιοι και σε περιοχές όπου δέν υπήρχαν άνηρες ελληνικές έστίες
θεωρούσαν απόδειξη κοινωνικής άνόδου τó να ελληνίζουν, άκόμη και στίς
παραμονές τής άνακήρυξης τής Έξαρχίας¹.

Άπό τά στοιχεία του προοίμιου και τής συμφωνίας φαίνεται ότι ανά-
μεσα στα μέλη τών δύο συντεχνιών, αλλά και άνάμεσα στα μέλη του καθε-
νός έσναφιου ξεχωριστά, είχαν έμφιλοχωρήσει διενέξεις και άνταγωνισμοί
σχετικά με τήν κυριακή άργία τών εργαστηρίων, τή μισθοδοσία του προσωπι-
κού και τήν πρόσληψη μαθητευομένων. Γι' αυτό οί μάστορες τών έσναφιών
άποφάσισαν να συνομολογήσουν συμφωνητικό όμονοίας και συνεργασίας
τό 1857, στίς 27 Ιουλίου, ήμέρα πού έορτάζεται ή μνήμη του Άγίου Παντε-
λεήμονα. Η ήμέρα αυτή μάλλον θα γράφτηκε συμβολικά, μιά και ή προμε-
τωπίδα του κώδικα έχει τήν ήμερομηνία «α. Αδούστου».

Όπως είπαμε παραπάνω, τó συμφωνητικό περιελάμβανε προοίμιο και
συμφωνία. Άν εξαιρέσουμε τήν κοινή στα δύο κείμενα διάταξη για τόν έορ-
τασμό τής μνήμης του Άγίου Παντελεήμονα —συνεχή ύπενθύμιση τών όρων
του συμφωνητικού—, κατά τά λοιπά τά κείμενα δέν περιείχαν κοινές διατάξεις.
Τó προοίμιο άναφέρεται στίς ύποχρεώσεις τών συντεχνιών και τών μελών
τους προς τήν εκκλησία του προστάτη Άγίου, ενώ ή συμφωνία άναφέρεται
σε καθαρά επαγγελματικές σχέσεις και δεσμεύσεις. Με τó συμφωνητικό, τά
δύο έσνάφια δέν ένοποιήθηκαν, αλλά θέσπισαν ύποχρεώσεις για να άποφύ-
γουν πράξεις άθεμίτου άνταγωνισμού, πού θα όδηγοΰσαν σε οικονομικές
ζημιές. Η έλλειψη άρτίου έμπορικού δικαίου στην όθωμανική άυτοκρατο-
ρία, άκόμη και στα μέσα του 19ου αιώνα, επέβαλλε σε μεγάλη έκταση στους
ένδιαφερομένους ιδιώτες να καλύπτουν τά κενά τής νομοθεσίας με συμφωνίες
πού προέβλεπαν για τούς παραβάτες ποινές, οί άυστηρότερες από τις όποιες
ήταν θρησκευτικού περιεχομένου².

Σία), ό «στουχαν Δημοφ» και ό «Ivan τóρτουφε Baltadžiw». Όλα τά άλλα τριαντατέ-
σερα όνόματα είναι γραμμένα με τó κυριλλικό άλφάβητο.

1. Βλ. γενικά Κ. Μυρτίλου Άποστολίδου, Η τής Φιλιππουπόλεως ίστορία
άπό τών άρχαιοτάτων μέχρι τών καθ' ήμās χρόνων, Άθήνα 1959, σ. 374 κ.έ.

2. Για τήν όργάνωση τών οικονομικών συσσωματώσεων, βλ. Ν. Πανταζοπού-
λο, Έλλήνων συσσωματώσεις κατά τήν τουρκοκρατία, Άθήνα 1958, (άνάτυπο άπό τó
περιοδικό «Γνώσεις»), σ. 18-19, όπου και βιβλιογραφία.

Με τὸ προοίμιο ἀποφασίστηκαν τὰ ἐξῆς: α) Ὁρίστηκε ἡ ἡμέρα ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονα ὡς κοινὴ γιορτὴ τῶν συντεχνιῶν. β) Μὲ ὑποχρεωτικὴ εἰσφορὰ ἐκ μέρους τῶν ἐσναφίων καὶ μὲ προαιρετικὴ εἰσφορὰ τῶν μελῶν τους, συγκεντρώθηκε ἕνα κεφάλαιο, μὲ τοὺς τόκους τοῦ ὁποῦ θὰ ἀντιμετωπίζονταν οἱ δαπάνες τῆς ἐκκλησίας, ποὺ γινόταν ἔτσι ναὸς κτητορικὸς. γ) Ἡ εἰσφορὰ τῶν ἐσναφίων καταβλήθηκε μόνο τὴν πρώτη χρονιά. Στὸ μέλλον τὸ κεφάλαιο θὰ αὐξάνοταν ἀπὸ τὶς εἰσφορὲς τῶν μελῶν. δ) Τὸ ὕψος τῆς εἰσφορᾶς κάθε μέλους θὰ καθοριζόταν ἀπὸ τὸ ἐσνάφι στὸ ὁποῖο ἀνήκε. ε) Ἡ συμμετοχὴ στὴν ἀντιμετώπιση τῶν δαπανῶν τοῦ ναοῦ ἔδινε στὰ μέλη τὴν ιδιότητα τοῦ κτήτορα. στ) Ἡ ἀπόφαση γιὰ τὴν ἐνίσχυση τοῦ ναοῦ κηρύχθηκε ἀμετάκλητη. ζ) Τυχὸν περισσεύματα τῶν εἰσοδημάτων θὰ ἐπενδύονταν μὲ τόκο καὶ ἐγγύηση, καὶ η) Γινόταν ἐπίκληση τοῦ προστάτη Ἁγίου γιὰ τὴν τιμωρία τῶν παραβατῶν τῶν παραπάνω ἀποφάσεων.

Στὸ δεύτερο κείμενο, τὴ συμφωνία, περιέχονταν οἱ παρακάτω ἀποφάσεις: α) Καθιέρωση τῆς κοινῆς γιορτῆς. β) Ὁριζόταν ἡ Κυριακὴ κάθε ἐβδομάδας ὡς ἡμέρα ἀργίας τῶν ἐργαστηρίων. Οἱ παραβάτες τῆς κυριακῆς ἀργίας ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ εἰσφέρουν τρεῖς ὀκάδες ἀγιοκέρι στὸ ναό. γ) Καθένας, ποὺ ἄνοιγε καινούργιο ἐργαστήριο, ὑποχρεωνόταν νὰ καταβάλλῃ στὸ ταμεῖο τοῦ ναοῦ ἕνα ποσό, τὸ ὕψος τοῦ ὁποῦ θὰ καθόριζαν οἱ πρωτομάστορες. δ) Οἱ «ἡπερέτες» (τσιράκια) δὲν εἶχαν δικαίωμα μισθοῦ κατὰ τὰ δύο πρῶτα χρόνια τῆς μαθητείας τους. Μόνο στὸν τρίτο χρόνο θὰ ἀμείβονταν μὲ ποσό, τὸ ὕψος τοῦ ὁποῦ θὰ καθόριζαν οἱ μάστορες. ε) Τὰ μέλη ὑποχρεώνονταν νὰ μὴ δεχθῶν στὸ ἐργαστήριό τους μαθητευόμενο, ποὺ εἶχε ἐγκαταλείψει τὴ δουλειά του σὲ ἄλλο ἐργαστήριο χωρὶς τὴ θέληση τοῦ μάστορά του. στ) Ἡ συμφωνία κηρυσσόταν ἀμετάκλητη, καὶ ζ) Κάθε παραβάτης ἐπαπειλοῦνταν μὲ τὴν κατάρρα τῶν ἐσναφίων, δηλ. μὲ τὴ θεία τιμωρία.

Τὸ προοίμιο καὶ ἡ συμφωνία, τόσο στὸ ἐλληνικὸ ὅσο καὶ στὸ βουλγαρικὸ κείμενό τους, δὲν ἔχουν ὑπογραφές¹. Δὲν πιστεύω ὅμως ὅτι ἡ ἔλλειψη αὐτῆ σημαίνει πὼς δὲν ἴσχυαν. Οἱ εἰσφορὲς ποὺ δίνονταν ἐπὶ ἀρκετὰ χρόνια—ὅπως βεβαιωνόμαστε ἀπὸ τὶς σχετικὲς ἐγγραφές τους στὸν κώδικα—ἀποδεικνύουν τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ συμφωνητικοῦ. Νομίζω ὅτι οἱ ὑπογραφές ποὺ ἀναφέρονται σὲ ποσὰ εἰσφορῶν στὸ φ. 8^ρ καὶ ἐξῆς, τέθηκαν καὶ γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τοῦ συμφωνητικοῦ, τὸ ὁποῖο καὶ παραθέτουμε στὴν ἐλληνικὴ τοῦ ἐγγραφῆ, ἀντιγράφοντάς το πιστὰ ἀπὸ τὸν κώδικα:

1. Στὸ φ. 3^ν ὑπάρχει ἡ ἐγγραφὴ «Τὰ ὀνόματα τῶν Σηνδρομητῶν», χωρὶς ὅμως νὰ παρτίθεται κανένα ὄνομα.

Καλὸν ἐστὴν τὸ ἐκ Θεοῦ ἄρχεσθαι καὶ εἰς Θεὸν ² ἀναπαύεσθε ὁποῦ γὰρ φ. 2^φ
 ἴση δύω ἢ τρῆς συνηγμένη εἰς τὸ ὄνομα ³ αὐτοῦ ἐκῆ καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔν μέσο
 αὐτῶν τούτων οὗτος. ⁴ ἐχόντων καὶ οἱ οἰποφανόμενη ἡμῆς προτομάστορες
 μαστόρι ⁵ καὶ λοιπὴ πάντες τοῦ εὐλογημένου ρουφειὸν τὸν ραπτάδον ⁶ καὶ
 ἀμπατζίδον ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθόντες κινοὶ γνώμη καὶ ⁷ ὁμοφώνος ἀποφασί-
 σαμεν εἰς τοια ἑορτάζομεν κατ' ἔτος τὴν ⁸ 27 Ἰουλίου τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου
 μεγαλομάρτυρος καὶ ἡγῆμα ⁹ τικοῦ Παντελεῖμον τοῦ μεγάλου ἐψησίμος μὲ
 ἀρτοκλα ¹⁰ σίαν κόληβα καὶ ἀρχιερατικῆς λητουργίας καὶ νὰ ση ¹¹ νάξομεν ἐγ-
 γράφος καὶ ἐπιχίρας τὴν προερετικὴν βοῖθιαν ¹² καὶ συνισφορὰν τῶν ἑσναφίων
 καταγράφοντας καὶ τὰ ¹³ τήμια ὀνόματα αὐτῶν ὃς ἀκολούθος ἐμπροσθεν φέ-
 ναιτε. ¹⁴ Καὶ σιναχθίσας ἡ ποσότητα αὐτῶν εἰς τὰ γρόσια [ ] ¹⁵ καὶ θέλομεν
 τὰ δώση εἰς τόκον καὶ μὲ τὸν τόκον αὐτῶν νὰ ¹⁶ ἀπαντήσομεν τὰ ἔξοδα τοῦ
 καθεκάστου χρόνου εἰς τὴν ¹⁷ μνίμην του καὶ χορῆς εἰς τὸ ἔξῃς νὰ σιναξομεν
 κανὲν ¹⁸ ὀβολὸν ἀπὸ τὸ ἐσνάφημας ὅση εἶναι ὑπογεγραμμένη καὶ ὅση ¹⁹ εἶναι
 ὁποῦ δὲν ἔδωσαν τὴν συνισφορὰν τοῦ ἑσναφίου προκεροῦ ²⁰ καὶ δὲν εἶναι γε-
 γραμμένη εἰς καθέκαστον χρόνον ἀπὸ αὐτοὺς ²¹ νὰ σιναξομεν καὶ ἤτις θέλη νὰ
 περάση εἰς τὴν Κόνδικα θέλη ²² δώση μίαν ποσότης καθὼς τὸ κρίνη εὐλογον
 τὸ ἐσνάφη δίδοντας ²³ νὰ υπογράφαιτε καὶ αὐτὸς εἰς τὸν Κόνδικα ὡς κτίτορ
 καὶ ²⁴ ἔτιωσ τοῦτου του ἀγαθοῦ ἔργου καθὼς καὶ ἡ πρότη.

²⁵ Καὶ μεσηνθίκην ἀναμεσόν μας ὅση εἶναι ὑπογεγρα ²⁶ μὲνη καὶ ἐπρόσφε-
 ραν τὴν τιαύτην σιναφορὰν καὶ ἔγιαν ²⁷ ἔτιοι τοῦ ἀγαθοῦ τοῦτου καὶ θεαρέ-
 σθον ἔργον νὰ μνιμονεῦ ²⁸ οντε καὶ μετὰ τὸν θάνατόν τους αἰωνίως ὅσον σόζεται
 τὸ ἐσνά ²⁹ φιον τὸν ραπτάδον καὶ ἀμπατζίδον τὴν ὁμοφώνον ταῦτην ³⁰ συγκα-
 τάθεσιν καὶ ἀπόφασίν μας δὲν θέλη δηνηθῆ νὰ τὴν ³¹ ἀνατρέψη ἢ ἄλλη ὅση κα-
 νῆς οὔται τοῦ ἑσναφίου οὔτε τὸν ἄλλον ³² πατριετόν μας οὔτε ἀδελφόν ἢ τὸν
 τέκνον μας ἀλλὰ θέλομεν ³³ καὶ ἀποφασίζομεν νὰ διατηροῦντε μέχρη συντελίαν
³⁴ αἰῶνων ἀπαρασάλεντα.

³⁵ Καὶ ὅσα περισσεύουν κατ' ἔτος ³⁶ νὰ δίδουν εἰς μέρος ἀσφαλῆ μὲ δύω
 ἐγγιγιάς με τόκον καὶ ³⁷ νὰ γράφονται εἰς τὸν Κόνδικα καθὼς τὸ ἴδιον ὡς
 ἐπρωματο ³⁸ πληθῆ ἀφέτος τὸ 1857 ἔτος. ³⁹ καὶ ἐτοκίσθησαν ὡς ἐμπροσθεν
 φαίνοντε.

¹ ταῦτα ἔν κεφαλῆαις καταστρόσαντες ἐπηκαλούμεθα ² τὸν ἅγιον Θεὸν φ. 2^φ
 καὶ ἁγίου μεγαλομάρτυρος καὶ ἡγῆμα ³ τικοῦ Παντελεῖμον εἰς μὲν τοὺς βοῖ-
 θούοντας καὶ συντρέ ⁴ χοντας στὰ νὰ χαρίση ὕγιαν εὐτηχίαν καὶ τὰ καλὰ τοῦ
⁵ ἀβραάμ ἰσαὰκ καὶ ἰακώφ καὶ τὴν ἀντιμησθίαν ⁶ ἑκατονταπλασίονα παρὰ
 τοῦ μισταποδότου Θεοῦ καὶ ⁷ ἔν τὸ νὺν αἰώνῃ καὶ ἔν τὸ μέλλοντῃ εἰς δὲ τοὺς
 ἐναντίους ὁμί ⁸ γένητο τὰ ἐναντία τούτων.

⁹ Ταῦτα τίνον οὗτος ἐγγρηθέντα ¹⁰ καὶ ἀνακηθέντα κινοὶ γνώμη κατα-
 στροθίσαν εἰς ¹¹ τὸν ἐκκλησιαστικῶν Κόδικα ἐπικεκυρημένον ταῖς ¹² ἰδίαις

ἡμῶν ὑπογραφὰς καὶ εἰς αἰώνιων μνημόσηνον καὶ δμόνιαν. |¹³ Βαζαρτζήκιον 27 ᾽Ιουλίου 1857

φ. 3^ε

ἡ συμφωνία τῶν ἐσναφίων

|² ἡ οἰποφαινόμενη ἐσνάφη ραπτάδων καὶ |³ ἀμπατζίδων ἐροτάζομεν τὴν μνίμην καὶ ᾽Εορτήν |⁴ του ἁγίου μεγαλομαρτυρος καὶ ἡγυματηκοῦ |⁵ Παντελεήμων καὶ μετὴν χάριν τὸ σήμερον ἡ ἐδρεθέν |⁶τες τὴν μνίμην ἀποφασίζομεν ὡς ἀκολουθῶς διὰ πάντα |⁷ νὰ σόζεται αὐτὸς ὁ νόμος καθὼς καὶ ὑπογραφόμεθα |⁸ διὰ νὰ τὸν κρατόμεν στερεῶν.

|⁹ ὅποιος ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἐσνάφια ἤθελεν ἀνίξη τὸ |¹⁰ ἐργαστηρίον του τὴν κυρικὴν υποχρεῖτε το νὰ δῆρι τοῦ |¹¹ ἁγίου Παντελεήμων τρῆς 3. ὀκάδες ἀγιοκέρη. |¹² ὅποιος δὲ πάλιν ἤθελεν ἀνίξη ἀργαστήριον τῆς αὐτῆς |¹³ τέχνης ὑποχρεῖτε το νὰ πληρώνη εἰς τὸ ταμίον τοῦ ἁγίου |¹⁴ Παντελεημον διὰ ὅσον ἤθελεν κρίνη εὐλογον ἢ προτομαστόρη. |¹⁵ ὅποιος πάλιν ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἐσνάφια ἤθελεν πάρη |¹⁶ νέον καὶ ἀνίδεον ἠπερέτην το νὰ μάθη αὐτὴν τὴν τέχνην |¹⁷ θέλη το λάβη μετὰ αὐτὴν τὴν συμφωνίαν ὅτη δύο ἔτη νὰ |¹⁸ δουλέψη εἰς τὸν μαστορίν του χορῆς ὀβολοῦ μιστόν. |¹⁹ εἰς τὸ δὲ τρίτον ἔτος ὅτι ἤθελεν κρίνη εὐλογον |²⁰ ἢ μαστόρη διὰ τὸν μιστόν του ἐκίνου ἤθελεν τοῦ δωθῆ. |²¹ ὑπόσχοντε αὐτὰ τὰ ἐσνάφια ὅτι ὀπίου μαστόρου |²² χορῆς θελημά του ἤθελεν ἀφίση ὁ ἠπηρέτης του ἄλος ἀπο |²³ τους μαστόρους αὐτῶν τῶν ἐσναφίων νὰ μὴν δεχθῆ αὐτον |²⁴ τὸν ὑπερέτην. |²⁵ ἡ οἰποφαινόμενη ἐσναφια τοῦ ἁγίου Παντελεήμων θέλομεν κρατίξη ἀκριβὸς τούτον τὸν |²⁶ νόμον ὀπίος δὲ ἤθελεν ἀπατίση εἶναι ὑπὸ κατάρα |²⁷ διὰ καὶ εἰς ἔνδιξιν ὑπογραφόμεθα διὰ τὰς ἄνο συμφωνίας |²⁸ καὶ ἡποφαινόμεθα. |²⁹ Βαζαρτζήκιον 27 ᾽Ιουλίου 1857.

R É S U M É

Charalambos K. Papastathis, Accord de corporations de Hadžioglu Pazardžik, en Dobroudja, en 1857.

Le Codex No II A 7761 de la Bibliothèque Nationale de Bulgarie contient des textes concernant la collaboration des corporations des tailleurs et des abadjis (couturiers de vêtements faits avec une grosse étoffe de laine locale, l'«abas») à Hadžioglu Pazardžik (auj. Tolbuhin) en 1857. Le codex est écrit en bulgare; il comprend un accord des corporations et des listes de recettes et de dépenses de l'église de St. Pantéleimon de cette même ville. L'accord cependant est aussi écrit en grec. Le besoin d'éviter des antagonismes entre elles et de régler des questions professionnelles communes ont amené les deux corporations à conclure un accord dont l'observation était conditionnée par la protection de St. Pantéleimon. L'accord comporte un proemium et l'accord proprement dit. Le proemium contient les obligations pécuniaires des deux corporations et de leurs membres envers l'église de St. Pantéleimon; le texte de l'accord proprement dit fixe les obligations professionnelles des membres en ce qui concerne l'embauchage et le salaire des apprentis, le repos du Dimanche, etc. Suit la publication du texte grec de l'accord.